

Cultuurhistorische waarden

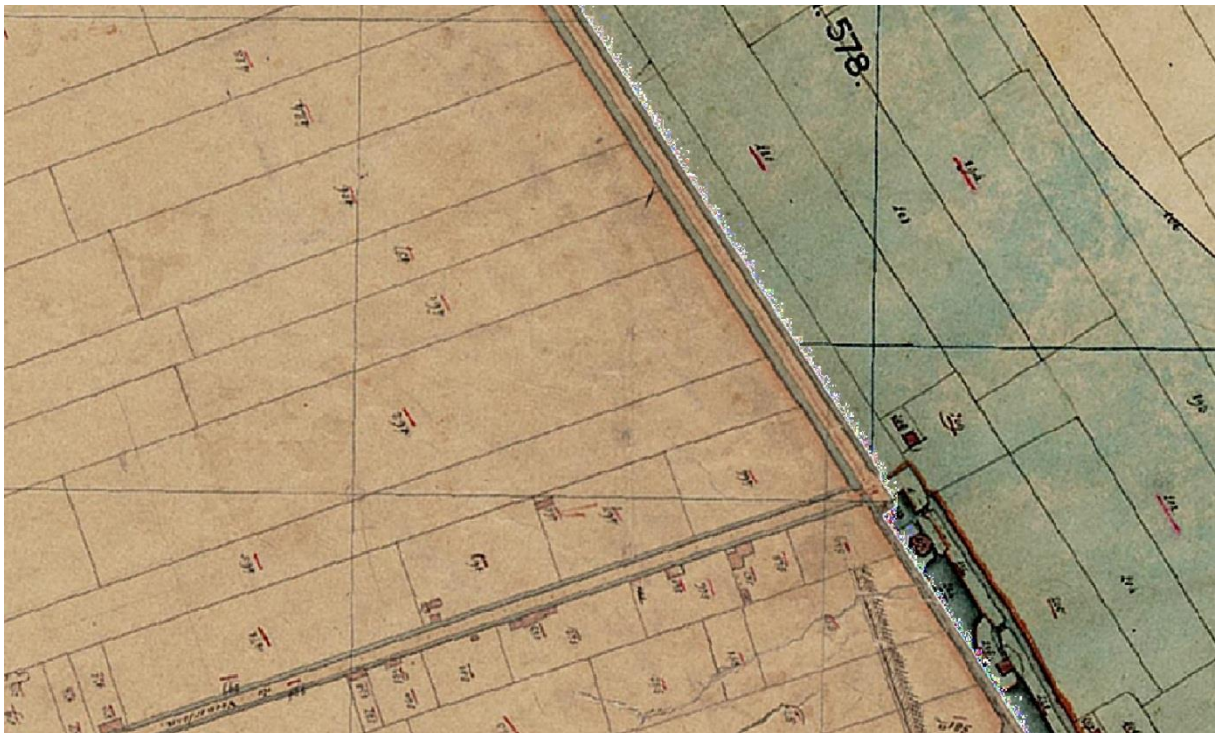
Holenweg

Ten behoeve van de ontwikkeling van het Philips-terrein is bij Bureau Erfgoed de vraag neergelegd om een advies te geven over de historische Holenweg en waar rekening mee gehouden moet worden bij de herontwikkeling van het terrein.

Het Philipsterrein is gelegen binnen het bestemmingsplangebied De Lanen. Dit gebied, Hoorn-Noord en het Venenlaankwartier, behoren tot de eerste uitbreiding van de stad buiten de singels en bevatten niet alleen bebouwing en stedenbouwkundige structuren die van hoge cultuurhistorische waarde zijn. Ze bevinden zich ook binnen het vierkant van het veenverkavelingsgebied dat in de twaalfde eeuw is ontgonnen. Kenmerkend voor de veenverkavelingen waren de vaak langwerpige percelen die door sloten werden begrensd. Dit vierkant werd aan de westzijde begrensd door de Tocht langs de Koepoortsweg en de Geldelozeweg, aan de oostzijde de Holenweg en aan de noordzijde de Enkhuizer Vaart.

De Holenweg is aldus een oude zijkade met aan weerszijden sloten. Dit dijklichaam, vermoedelijk uit circa 1175, liep van de Koewijzend in het noorden naar de Schellinkhousterdijk in het zuiden. De zijkade was een belangrijke uitwatering van Hoorn met een sluis aan het eind in de dijk. Vanaf de vijftiende eeuw stonden op de kruising van het verlengde tracé van de Holenweg en de Schellinkhousterdijk, die aan de zuidzijde van de Holenweg gelegen is, meerdere watermolens. Via de molens en de sluisen, die bij dit complex hoorden, waterde de Oosterpolder, bestaande uit de bannen Hoorn, Zwaag en Westerblokker, af in de Zuiderzee. De watermolens werden in de loop der jaren meerdere malen vervangen en ze kregen steeds een andere plek nabij de kruising van de Schellinkhousterdijk met de Holenweg.

Tegenwoordig ligt de Holenweg nog steeds grotendeels op het oude tracé van de oorspronkelijke Holenweg en is het dijklichaam met de sloten aan weerszijden nog steeds herkenbaar. Op sommige zijn deze herkenbare delen echter doorbroken. Ook bij het Philips-terrein is een deel van de historische sloot verdwenen, waardoor de cultuurhistorische waarden zijn aangetast. Daarnaast is de weg die nu Holenweg wordt genoemd een nieuw deel, terwijl het oude tracé daarnaast ligt in de vorm van een fietspad.



Figuur 1: Op de kaart van Hoorn uit 1326 is de kade met de sloten aan weerszijden nog zichtbaar. Aan de westzijde is dwars op de Holenweg de Venenlaan gelegen



Figuur 2: Holenweg, ter hoogte van de sauna, in oorspronkelijke staat als dijklichaam met aan weerszijden een sloot.



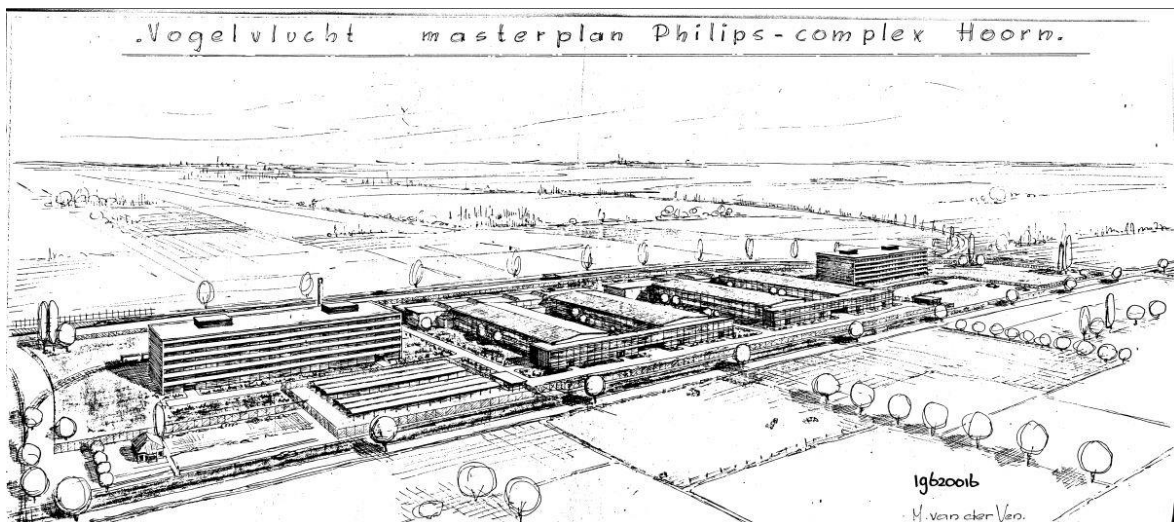
Figuur 3: Zicht op het zuiden richting het Philips-terrein. Aan rechterzijde is het oude tracé nog intact.



Figuur 4: De parkeerplaats bij het Philips-terrein, waar de sloot aan de oostzijde van de kade verdwenen is

Philipsfabriek

De voormalige Philipsfabriek aan de Holenweg is gebouwd in opdracht van NV Philips Telecommunicatie Industrie te Hilversum. Voor de bouw van de fabriek had Philips een terrein van 8 hectare gekocht tussen de Holenweg en de Provinciale weg in de toenmalige gemeente Blokker. Hier was een omvangrijk fabriekscomplex gepland bestemd voor 'het vervaardigen van automatische telefonie- en andere hoogwaardige telecommunicatie apparatuur'.



Figuur 7: Vogelvluchttekening van het geplande Philipscomplex. In het midden vier productiehallen, waarvan alleen de twee rechter zijn gerealiseerd. De hoogbouw ter weerszijden is nooit uitgevoerd.

In 1962-1964 wordt de eerste fase van het complex gerealiseerd bestaande uit twee evenwijdige productiehallen, een vrijstaand ketelhuis en een portiersloge. De twee door een binnenhof gescheiden hallen worden aan de voorzijde met elkaar verbonden door een langgerekte voorbouw van twee bouwlagen met plat dak en aan de achterzijde door een eenlaagse verbindingsgang.



Figuur 8: Luchtfoto uit begin 1964 waarop de eerste fase bijna voltooid is. Achter de langgerekte voorbouw de twee productiehallen – links hal B, rechts hal A – die achteraan door een gang verbonden worden; rechtsboven het vrijstaande ketelhuis (foto: H. Rijswijk, Oud Hoorn vanuit de lucht)

De gebouwen zijn ontworpen door het Architecten- en Ingenieursbureau van de Afdeling Technische Bedrijven van NV Philips' Gloeilampenfabrieken in Eindhoven. De uitvoering van de bouw was ook in handen van de Afdeling Technische Bedrijven.



Na de eerste fase is de fabriek meermalen uitgebreid, waarbij het oorspronkelijke master plan echter werd losgelaten. De eerste grote uitbreiding is de derde productiehal uit 1969-1970 tegen de oostzijde van het bestaande complex. In de jaren '70 en '80 volgen omvangrijke uitbreidingen aan de noordkant van de bestaande bebouwing.

Figuur 9: Derde productiehal uit 1969-1970 evenwijdig aan de Provincialeweg.



Figuur 10: Voormalig ketelhuis



Figuur 11: Verbindingsgang tussen hal A en B; erachter de derde productiehal uit 1969-'70



Figuur 12: Zuidelijke binnenhof met links de noordgevel van hal A, rechts de zuidgevel van hal B



Figuur 12: Voorgevel van de eerste fase aan de Holenweg. Boven het platte dak van de voorbouw steken de flauwe zadeldaken uit van de twee oorspronkelijke productiehallen



Figuur 13: Een van de jongere uitbreidingen ten noorden van de eerste fase van het Philipscomplex

Advies:

De Holenweg vertegenwoordigt voor Hoorn hoge cultuurhistorische waarden vanwege de ontstaansgeschiedenis en stedenbouwkundige structuren van Hoorn. Het afleesbaar houden van een dijklichaam met weerszijden een wegsloot, is van belang voor behoud van deze waarden en versterkt de ruimtelijke kwaliteit. Het visueel zichtbaar maken van de historische waterkering en het tracé daarvan, geeft het gebied een eigen identiteit en herstelt de oorspronkelijke eenheid.

Van de eerste bouwfase verkeren de genoemde voorbouw, de twee productiehallen A en B, de grotendeels glazen verbindinggang en het karakteristieke ketelhuis nog voor een belangrijk deel in de oorspronkelijke staat. De kwaliteit van de zorgvuldig gedetailleerde architectuur rechtvaardigt een respectvolle omgang met de buitenschil van deze gebouwen. Het gaat daarbij niet alleen om de gevels buitenom, maar zeker ook om de aan de binnenhoven gesitueerde buitengevels. Om de binnenhoven beter te ontsluiten, verdient het aanbeveling deze weer te openen naar de Holenweg.

De uitwendige architectuur van de derde productiehal evenwijdig aan de Provinciale weg met zijn sterke horizontale belijning en eveneens zorgvuldige detaillering heeft ook kwaliteit, maar deze wordt door de moderne profielplaten bovenlangs de gevel aangetast. Verwijdering hiervan verdient aanbeveling. De inwendige architectuur van de genoemde gebouwen is van ondergeschikt belang en biedt volop mogelijkheden voor een nieuwe indeling. De na 1970 gerealiseerde uitbreidingen ten noorden van de eerste fase zijn uit architectonisch en cultuurhistorisch oogpunt niet interessant.